

jako kormidelník umí kormidlovati. Nejde pouze o jednotný světový názor, jež má každý filosof. Jde o politického filosofa, a filosofa státnicky talentovaného. Ke vládě jest zapotřebí zvláštní osobní kvalifikace a talentu, jako k čemukoli jinému. Ač rozdělení funkcí v moderním státě a svrchovanost práva a zákonů osobní význam funkce hlavy státu omezují, nikdy jej přece nezatlačí zcela.

DR. H. TRAUB:

KDE SE VZAL RAKOUSKÝ PARLAMENT V KROMĚŘÍŽI.

V době 80. výročí osudného okamžiku, kdy bezohledná vláda Schwarzenberkova rozehnala bodáky 7. března 1849 nepohodlný parlament, aby mohla vyhlásiti svou ústavu zvanou po svém původci Stadionovi, bude zajímaví, jak se vlastně stalo, že se první rakouský parlament octl vůbec v naší Kroměříži. Po dlouhých přípravách sešel se ústavodárný rakouský říšský sněm v druhé polovici července 1848 ve Vídni, odkud dvůr uprchl v květnu pro nepokoje do Tyrol, aby se v srpnu přece vrátil. Čechové, zbaveni slíbeného ústavodárného sněmu v Praze aspoň pro zemi českou, dostavili se do jednoho, ačkoli neměli ve zradikalizované Vídni od prvního dne na růžích ustláno. Po menších náběžích a nepokojích vypuklo 6. října 1848 z podnětu maďarského pravé vzbouření ve Vídni, které vypudilo především české poslance, poštvanou luzou na životě ohrožené, jako se obrátil k Vídni zády sotva se navrátilší dvůr. Již 10. října sestoupilo se 20 poslanců z Čech, mezi nimi i několik konservativních Němců v čele s J. Al. Helfertem, aby za vedení Palackého učinilo vyzvání k stejně smýšlejícím druhům národů na říš. sněmě zastoupených, sejítí se 20. t. m. v Brně. Tam se chtěli uraditi, kterých prostředků by bylo třeba, aby byla zajištěna svoboda parlamentního jednání a zachován těž ústavodárný říš. sněm. Vedle svrženého a ze země vypuzeného kancléře Metternicha měl hlavní slovo u dvora baron Kübeck, jež zcela vážně radil polekanému císaři, aby užil vítané příležitosti a kusý parlament v rozbourené Vídni prostě rozpustil. Avšak mezi druhými rádci nemohoucího císaře (v čele s min. předsedou Wessenbergem) zvítězilo přesvědčení, že není radno zahrávati s ohněm, pročez prý nutno setrvati při slibech císařových, aby nebylo slovo jeho lehce váženo. Sotvaže čeští poslanci v Praze shromáždění zvěděli, že se dvůr očekává v Olomouci, kam se tentokráte z Vídne uchýlil, aby byl mezi svými »věrnými Čechy«, nalezeno přístřeší v prostranném zámku arcibiskupském, vysláno z Prahy poselství (Brauner a Helfert) za ním, aby zabránilo případnému rozpuštění parlamentu. Ještě před nimi přijal císař mluvčí »kusého« parlamentu, jež ujistil svým slovem, že podnikne vše, aby byl klid v hlav. městě říše obnoven a zjednány »nejmožnější záruky«, tak že bude parlament moci dále »nerušeně« rokovati. Čeští mluvčí zastávali přesvědčení, že parlament byl svolán především proto, aby dal říši ústavu, že je tedy nepřípustno, aby byl rozpuštěn dříve, než bude hotov s touto prací. Při tom učinili mluvčí naši dva významné ústupky: 1. že musí býti říšský sněm, aby mohl pokračovati v této práci *nerušeně*, přeložen *jinam*, a 2. že *všecko*, o čem se neúplný parlament usnesl od 6. října, musí býti prohlášeno za *neplatné* a neúčinné. Hr. Stadion, předurčený ministr vnitra, vyzval české mluvčí, aby sestavili sami vhodnou proklamaci císařovu, což také obratem učinili: Nelze zjistiti podnes, co bylo pravdy na tom, že pražská porada poslanecká uvažovala, zdali by neměl býti říš. sněm přeložen do *Prahy*. Jistě že by si toho byli Čechové přáli a bylo by to bývalo nepochybně i v zájmu věci, ale netroufali si patrně ani navrhnouti něco podobného obávající se, že by radikální levice vídeňská nechtěla o Praze ani slyšeti, když měla Čechy v takové »láse«. Vždyť i Metternich se toho hrozil z Londýna, jak dnes víme. Úvaha se točila kolem Olomouce a Brna. *Olomouc* byla na snadě, protože tam byl dvůr a s ním i ministerstvo, avšak bylo od záměru toho upuštěno, ježto není prý přípustno, aby byl parlament »pod ochranou pevnosti«, maje státi ve znamení ochrany národa. Tak se Praha rozhodla skutečně pro *Brno*, ačkoli toto nepokrytě dalo 11. října na jevo sympatie k vzbouřené Vídni, jevíc se především K. Havlíčkovi takovým »před-

městím vídeňským«. Podle Helfertova svědectví bylo také v české osnově proklamace panovníkovy výslovně řečeno, že se poslancové svolávají do král. hl. města Brna, avšak v oslovení, které učinil k císaři, se mluví všeobecně o přeložení »nezrušitelného« parlamentu do jiného města, které skýtá »více« záruk, že budou moci porady se konati v klidu a pokoji. Císař ujistil jich vlastním přáním, aby parlament nerušeně pokračoval v ústavní práci, »pro kterou byl svolán«, nemaje zřejmě nic určitého na mysli. Zdá se, že dvůr ještě sám nic nevěděl, jestliže českým poslům učinil poté císařův bratr ujištění, že se dvůr zamýšlí v nejbližší době uchýliti na několik týdnů do Prahy, »mezi věrné Čechy«, vida v nich dokonce »jedinou oporu trůnu!« Ale bezhlavost dvora způsobila, že vyšel manifest, jenž neobsahoval ani slova o tom, že parlament musí být zachován, protože naši zástupcové vymohli obratem nový odpovídající celkem jejich návrhu a podnětu. Byl by dvůr přijal stejně pražský podnět, kdyby se nebyla v Brně objevila právě veliká výtržnost, která způsobila, že porada poslanců, svolaná tam na 20., se vůbec nekonala. Všeobecně se uznalo v Praze, že s tímto Brnem nic není, a tak se vynořila, neznámo však podnes, v čí hlavě nejdříve, myšlenka, aby byl parlament z Vídně přeložen do Kroměříže. Byla to na první pohled myšlenka přímo šílená, přenéstí ústavodárný sbor z Vídně do nepatrného městečka moravského, kde nebylo ani dráhy, ani telegrafu, nebylo vhodných místností k rokování ani k obývání, nebylo jediné tiskárny, nebylo kaváren, chybělo slušnější osvětlení, dláždění a vše to, co mělo aspoň z části zpříjemniti pobyt poslancův. Dne 21. října bylo vysloveno poprvé jméno Kroměříže v Nár. Novinách, den po té věděl už pražský »Ranní list«, že bude parlament přeložen tam se vši pravděpodobností. Poslanci v Praze shromáždění zvolili Palackého a Pinkase, aby toto mínění tlumočili císaři, což se také stalo. A přece nebyla to myšlenka konec konců tak bláhová, ani absurdní, jak se zdá na první pohled, která přivedla Čechy v čele s Palackým k tomu, aby radili přeložiti parlament právě do Kroměříže, která byla v blízkém sousedství s Olomoucí, měla k dispozici rozsáhlý zámek arcibiskupský (letní sídlo), a při tom byla, byť zněmčená navenek, v kraji ryze českém. — Ovšem že jedovaté vídeňské noviny věděly hned, že prý Čechové usilovali o Kroměříž, aby prý v hanáckém kraji hráli první úlohu. Stojí za zaznamenání, že někteří poslanci naši, na př. Ant. Bek, pomýšleli vážně na to, aby vídeňský sbor zasedal v Jindř. Hradci, po případě v Litomyšli, což svědčí nejvýše o obzvláště vyvinutém místním vlastenectví. Dne 24. října dojel Palacký do Olomouce, kde byl dvůr už pro tuto myšlenku získán, jak dokazuje manifest z 22. Helfert, jenž dojel spolu s Palackým a Pinkasem do Olomouce, volán Stadionem, vypravuje v Pamětech svých, kterak zvěděli v nádraží od několika občanů kroměřížských, že tito slyšeli s radostí v Olomouci o tom, že má býti rakouský parlament přeložen do Kroměříže, jak tomu nemohli ani věřiti, že by se právě jejich městu dostalo takové cti a vyznamenání, ale že nyní spěchají domů, aby sdělili s druhými radostnou a překvapující novinu. Nezbyvá tudíž než soud, že bylo v tomto smyslu — snad od arcibiskupa? — působeno na dvůr též odjinud. Marně se rozhořčoval frankfurtský parlament, zvěděv o tom, že bude sněm rakouský uprostřed slovanského obyvatelstva na moravské Hané, přimlouvaje se též ústy Schmerlingovými, aby se přestěhoval »alespoň« — do Lince, hl. města hornorakouského. Zároveň šlo o to, aby se sešel přeložený parlament *co nejdříve* a skutečně byl svolán již na 15. listopad. Teprve 10. listopadu bylo nutno ohlásiti, že se parlament překládá na 22, protože »pořádník« sněmu, Čech Jelen, nebyl s potřebnými pracemi hotov.

Bylo všeobecné napětí, jak se zachová německá levice, která prohlašovala, že do Kroměříže vůbec nepůjde; ovšem že po kapitulaci Vídně 1. listopadu se mluvilo a jednalo jinak. Levice neměla prostě možnosti, znemožniti sněmování v Kroměříži, jako se musila bát, že by pozbyla mandátu a dostala se dokonce bez imunity poslanecké na válečný soud Windischgrätzův. Přišli proto Němci do jednoho a tak se mohlo státi, že vyhráli i předsedu svého, Poláka Smolku, proti Čechu Štrobachovi, kterého porazili nepřítomní Čechové. Zato se pomstila slovanská pravice prosadivši, že byly sněmovní protokoly z doby od 8. do 31. října prohlášeny prostě za neplatné. Parlament tedy počal rokovati v Kroměříži koncem listopadu, aby mu bylo z čista jasna již počátkem března 1849 odzvoněno.